

418423

III 1909/10, 480-497

Aleg 480

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie wykształcenia kobiet w zakładzie gospodarstwa wiejskiego i domowego.

Wysoki Sejmie!

W pierwszej części niniejszego sprawozdania przedstawiamy obecny stan, względnie rozwój istniejących w naszym kraju zakładów dla gospodarczego wykształcenia kobiet, druga zaś część obejmuje sprawozdanie z własnej działalności Wydziału krajowego na tem polu.

I. Powiatowa szkoła gospodyń wiejskich w Albigowej pod Łańcutem.

Na kurs zimowy roku szkolnego 1908/1909 zapisało się 33 uczenie, które w dniu 29. kwietnia br. poddały się egzaminowi. Wynik egzaminu był następujący. 14 uczenie otrzymało postępowanie bardzo dobre, 11 postępowanie dobre, 6 dostateczne, a 2 niedostateczne.

Z wyjątkiem uczenie dochodzących w liczbie pięciu, i jednej uwolnionej od opłaty, wszystkie płaciły opłatę za utrzymanie, oraz za naukę w kwocie od 8—24 kor. miesięcznie. Cyfra uzyskanych z tych opłat wpływów za czas od 1/11 1908 do 30/4 1909 wynosi kwotę 2.191 K. Daty te stwierdzają wzrost frekwencji, a tem samem rozwój szkoły. Z owych 33 uczenie, które ukończyły kurs zimowy pochodzili: 3 z pow. lwowskiego, 9 z pow. łańcuckiego, 6 z pow. rzeszowskiego, 2 z pow. bocheńskiego, 1 z pow. nowosądeckiego, 1 z pow. gorlickiego, 2 z pow. krośnieńskiego, 1 z pow. limanowskiego, 1 z pow. kolbuszowskiego, 1 z pow. złoczowskiego, 1 z pow. tarnobrzeskiego, 1 z pow. niskiego, 1 z pow. gródeckiego, 1 z pow. sokalskiego, 2 z pow. krakowskiego. Jak już w zeszłorocznem sprawozdaniu zaznaczyliśmy ujemną stroną szkoły jest brak należytych urządzeń, jak brak własnej obory, brak pola niezbędnego pod uprawę paszy zielonej dla krów i t. p.

W celu usunięcia choć w części tych braków przyznał Wydział krajowy i wyasygnował nadzyczajną subwencję w kwocie 1.500 kor. na częściowe pokrycie kosztów najpilniejszych instytucji.

W dniu 15. lipca nastąpiła zmiana w personalu nauczycielskim szkoły. P. Stasiniewiczówna, stypendystka Wydz. kraj. przydzielona w charakterze nauczycielki do tego zakładu naukowego, zrezygnowała z posady. Opróżnione w ten sposób stypendyum o rocznych 800 K nadał Wydział krajowy p. Z. Krogulskiej i przydzielił ją w charakterze nauczycielki do szkoły w Albigowej, zgodnie z wnioskiem opiekuna i kierowniczkę szkoły.

Szkoła gospodarstwa domowego i wiejskiego w Olesku. (w Pietryczach).

Zadaniem tej szkoły, założonej w r. 1906, i utrzymywanej przez Towarzystwo dla gospodarczego wykształcenia kobiet w Olesku, jest dać dziewczętom wiejskim przede wszystkim praktyczne, a obok tego w właściwym zakresie i teoretyczne wykształcenie w wiejskim gospodarstwie kobiecem.

Szkołę tę przeniesiono czasowo w r. 1907 do Pietrycz pod Krasnem, miejscowości powiatu złoczowskiego, a już prawdopodobnie z końcem roku 1910 będzie szkoła umieszona po myśli uchwały Wys. Sejmu z dnia 15. marca 1907 w zamku Oleskim. Nie mogło to dotąd nastąpić, ponieważ w części zamku Oleskiego, do tego celu właściwej, mieści się jeszcze publiczna dwuklasowa szkoła ludowa połączona z dopełniającym kursem rolniczym, a to stosownie do uchwały sejmowej z dnia 18. marca 1899.

Według pisma ck. Rady szkolnej kraj. z dnia 16 sierpnia 1909 LW. 40.587 wydała już Rada szkolna krajowa orzeczenie w sprawie budowy szkoły w Olesku i zarządza oddanie w przedsiębiorstwo tej budowy z terminem rozpoczęcia w bieżącym roku, wobec czego jest możliwość, że szkoła gospodarstwa domowego z końcem r. 1910 lub z początkiem r. 1911 przeniesioną będzie do zamku Oleskiego.

W szkole tej urządzono w r. 1908 pierwszy z rzędu kurs wstępny nauki gospodarstwa domowego i wiejskiego dla nauczycielek szkół ludowych przez czas 6 tygodni. O wyniku tego kursu będzie poniżej mowa, na tem miejscu tylko zaznaczamy, że Towarzystwo utrzymujące szkołę musiało z braku dostatecznych ubikacyj w Pietryczach oddalać pewną liczbę uczenic przez czas trwania kursu dla nauczycielek, co odbiło się w rezultacie niekorzystnie na frekwencji szkoły i wpływało ujemnie na prawidłowy tok nauki.

Z tych też powodów drugi z rzędu kurs wstępny nauki gospodarstwa domowego i wiejskiego dla nauczycielek urządzono w Zarzeczu, o czem poniżej mowa, a liczba uczenic w Pietryczach wynosi obecnie 11. Z tych 6 uczenic płaci za naukę i utrzymanie od 6—15 K miesięcznie, a 5 pobiera naukę i ma utrzymanie bezpłatnie.

Zdaje się nie ulegać wątpliwości, że wobec zapału do pracy i zdolności pedagogicznych kierowniczki szkoły z jednej a opieki Towarzystwa utrzymującego szkołę z drugiej strony, szkoła ta rozwinie się z chwilą przeniesienia jej do Oleska i dostarczenia dla niej odpowiednich obiektów gospodarczych.

Szkoła gospodarstwa domowego i wiejskiego dla dziewcząt w Korczynie.

Do tej szkoły, ufundowanej oraz utrzymywanej kosztem JE. Najprzew. ks. Biskupa przemyskiego obrz. łac. Dra Józefa Pelczara, uczęszczało w roku szkolnym 1908|1909 18 uczenic, a to 11 eksternistek, pochodzących z Korczyny, a 7 internistek z Odrzykonja. Szkołę prowadzą SS. Służebnice Serca Jezusowego, a nauki udzielają cztery ukwalifikowane zakonnice.

W jesieni r. 1908 wybudowano wzorową stajnię kosztem 10.000 K, które na ten cel ofiarował fundator szkoły.

Projektowana przez Towarzystwo Zakładu bł. Kunegundy w Nowym Sączu szkoła gospodyń wiejskich.

Powołując się na zesłoroczne nasze sprawozdanie nadmieniamy, że Towarzystwo nie podjęło dotąd kroków w kierunku przystąpienia do założenia projektowanej szkoły; stan zaś zebranych na ten cel funduszków wynosił z końcem roku 1906 kwotę 9.947 K 32 h. O obecnym stanie tych funduszków nie otrzymaliśmy wiadomości. Wydział krajowy za pośrednictwem Wydziału powiatowego będzie nalegał aby fundusze te zostały rychło użyte odpowiednio do ich przeznaczenia.

Projektowana szkoła gospodyń wiejskich w Szynwałdzie. (pow. tarnowskiego).

Organizacya tej szkoły jest w toku. Prawdopodobnie szkoła zostanie otwartą już w jesieni bieżącego roku. Zapewnione są dwie siły nauczycielskie fachowe, a mianowicie dwie Siostry Służebniczki, które przy pomocy stypendyum z funduszu krajowego w kwocie 1.000 K ukończyły szkołę gospodyń wiejskich w Katerinkach na Szlázku austr. Na częściowe pokrycie kosztów bu-

dowy i wewnętrznego urządzenia szkoły przyznał Wydział krajowy subwencję w kwocie 1.500 K z ryczałtu przyznanego na zasiłki dla szkół gospodyń wiejskich, prócz zasiłku w kwocie 2.000 K uchwalonego przez Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 31. października 1908.

Nadto na cel powyższy udzielił c. k. Rząd subwencję z funduszków państwowych w kwocie 2.000 K. Pomimo uznania dla pracy i zapobiegliwości ks. proboszcza Aleksandra Siemieńskiego, twórcy tej szkoły, musiał Wydział krajowy, licząc się z funduszami rozporządzalnymi, uzyskanie dalszej subwencji z funduszu krajowego na pokrycie reszty kosztów wewnętrznego urządzenia szkoły pozostawić staraniom petenta wobec Wys. Sejmu.

Ze szkół wymienionych w sprawozdaniu przestały istnieć: szkoła prywatna ogrodnictwa w Gumniskach pod Tarnowem skutkiem przeniesienia się właściciela i kierownika szkoły do Wulki kapitańskiej pod Lwowem i szkoła gospodarstwa domowego, stow. zarejestrowane z ogr. poręką. Natomiast występuje dążność we Lwowie do tworzenia szkół gospodarstwa przy miejskich szkołach ludowych np. przy szkole im. Tańskiej.

II.

Od początku zajmowania się sprawą gospodarczego wykształcenia kobiet uznawaliśmy, że jednym z głównych warunków rozwoju urządzeń dla tego wykształcenia jest należyte przygotowanie sił nauczycielskich.

W tym celu udzielił Wydział krajowy i w roku ubiegłym stypendyów na odbycie nauki w zakrajowych szkołach gospodarstwa domowego osobom, które bądźto są już nauczycielkami w szkołach gospodyń wiejskich, istniejących w kraju, bądź też zamierzają się poświęcić temu zawodowi.

W szczególności udzielił p. M. Demelównie, nauczycielce szkoły ludowej w Olesku, która zajmowała się szkołą gospodyń wiejskich tamże, przy pomocy funduszu krajowego zwiedziła szkoły gospodarstwa kobiecego, istniejące w Niemczech, Austrii, Belgii, Holandyi, Szwajcaryi — dalszego zasiłku w celu uzupełnienia tych studyów i zapoznania się z organizacją takich szkół w Królestwie Polskiem. Również w roku ubiegłym otrzymała stypendyum p. Helena Kwapińska, nauczycielka szkół ludowych, w celu dokończenia nauki gospodarstwa domowego i wiejskiego w zakładzie Kuźnickim i p. E. Pawlukowa na studia w kraj. szkole serkarskiej w Doren w Voralbergu. W celu uczynienia zadość uczuwanej coraz powszechniej w naszym społeczeństwie potrzebie lepszego wykształcenia kobiet w tych działach gospodarstwa domowego i wiejskiego, które stanowią właściwą dziedzinę dla pracy kobiecej, urządził Wydział krajowy w porozumieniu z c. k. Radą szkolną krajową, w myśl programu naszego przedstawionego szczegółowo w zeszłorocznem naszym sprawozdaniu (LW. 53.383/908) i po myśli uchwały Wys. Sejmu z dnia 3. listopada 1908, kurs wstępny gospodarstwa domowego i wiejskiego dla 10 nauczycielek ludowych w Pietryczach przez czas od 1/9 do 31/10 1908. Kurs ten zwiedzili niektórzy członkowie Rady szkolnej krajowej, a uczynione przez nich spostrzeżenia dają bardzo dobre świadectwo tak kierownictwu szkoły gospodyń w Pietryczach, jak i frekwentantkom kursu. Pierwsza zatem próba organizacyi takiego kursu okazała się korzystną i dlatego w roku bieżącym urządziliśmy wspólnie z c. k. Radą szkolną krajową drugi z rzędu taki kurs w Zarzeczcu pod Jarosławiem w czasie od 1. lipca do 15. września 1909 roku, na który to kurs przyjęto 13 nauczycielek ludowych z dwunastu okręgów szkolnych.

Zaniechanie urządzenia drugiego takiego kursu w Pietryczach nastąpiło z powodu, że, jakto już wyżej nadmieniliśmy, urządzenie kursu dla nauczycielek wpływało z braku dostatecznych ubikacyj ujemnie na frekwencję i prawidłowy tok nauki w szkole gospodyń wiejskich. Urządzenie zaś drugiego kursu dla nauczycielek w Zarzeczcu przyszło do skutku dzięki ofiarności Tadeusza hr. Dzieduszyckiego, właściciela dóbr Zarzeczce, który oddał bezpłatnie na ten cel obszerne i dogodne ubikacje.

Wkońcu zaznaczamy, że uczestniczki kursu przez czas jego trwania otrzymują płatny urlop, a bezpłatne umieszczenie, wyżywienie i naukę na kursie.

Koszta umieszczenia i wyżywienia po 100 K dla każdej frekwentantki za cały kurs ponosi fundusz szkolny krajowy.

Wszelkie wydatki spowodowane urzędzeniem tych kursów zostały w części pokryte przez fundusz szkolny krajowy, w części z ryczałtu na zasiłki dla szkół gospodyń wiejskich, oraz na stypendya dla przyszłych nauczycielek w tych szkołach i to w granicach uchwalonych przez Wys. Sejm kredytów, tak, że z tego tytułu nie zażądaliśmy żadnych osobnych funduszków.

Obok tych kursów wstępnych nie spuszczaemy z oka sprawy urzędzenia kursów stałych kilkumiesięcznych według programu przedstawionego w zeszłorocznym naszym sprawozdaniu.

Urządzenie takich kursów stałych powodujących znacznie większe wydatki musi poprzedzać opracowanie szczegółowego programu nauki, którego ustalenie może nastąpić po zebraniu doświadczeń nieco obszerniejszych, niż to dotychczas po odbyciu jednego kursu było możliwem. Z tego powodu nie przedstawiamy Wys. Sejmowi na razie wniosków o organizacyi kursów stałych, i o udzielenie na ten cel osobnych kredytów.

Uważamy również za wskazane nadmienić, że udzieliliśmy subwencyi pieniężnej i pomocy przez wysłanie sił nauczycielskich urzędzanemu przez Zarząd główny Towarzystwa Kółek rolniczych w czasie od 28. stycznia do 1. kwietnia 1909 w Zarzeczcu kursowi gospodarstwa dla starszych dziewcząt wiejskich. Na kurs ten przyjęto 20 dziewcząt z powiatu politycznego jarosławskiego i przeworskiego, a bliższe dane i ocenę tego kursu podajemy równocześnie Wys. Sejmowi w sprawozdaniu ogólnem z czynności Departamentu III. w szczególności w części sprawozdania traktującej o działalności Towarzystwa Kółek rolniczych.

Podobnie udzielił Wydział krajowy subwencyę komitetowi miejscowemu w Łączkach pow. strzyżowskiego na częściowe pokrycie kosztów urzędzonego w czasie od listopada 1907 do końca marca 1908 kursu nauki gospodarstwa domowego i wiejskiego dla 17 miejscowych dziewcząt wiejskich. Kurs ten urzędził proboszcz w Łączkach ks. A. Tenczor przy udziale miejscowych i okolicznych nauczycieli i nauczycielek publicznych szkół ludowych,

Frekwentantki kursu po jego ukończeniu zawiązały Kółko gospodyń wiejskich. W ostatnim czasie, bo w chwili wygotowania niniejszego sprawozdania przyznał Wydział krajowy w zasadzie pomoc materyalną komitetowi Tow. kongregacyi Pań w Kochawinie, który ma zamiar urzędzić w Podzameczu ad Żydaczów kilkumiesięczny kurs nauki gospodarstwa domowego i wiejskiego dla dziewcząt wiejskich. Nadto o ile doszły nas wiadomości, stowarzyszenie Pań w Kołomyi ma zamiar urzędzić szkołę gospodarczo-kucharską, a w powiecie rudeckim powstać ma szkoła gospodyń wiejskich z ruskim językiem wykładowym. Wszystkim tym i dalszym usiłowaniom Wydział krajowy gotów będzie przychodzić w pomoc poradą i subwencyami, skoro czynniki miejscowe okażą pewną ofiarność zapewniającą przyjscie do skutku zamierzonego dzieła.

W przedmiocie wykształcenia kobiet w zakresie gospodarstwa domowego i wiejskiego powziął Wys. Sejm na posiedzeniu z dnia 3. listopada 1908 między innymi następujące uchwały:

„Poleca się Wydziałowi krajowemu, ażeby:

1) przedstawił Sejmowi w czasie właściwym projekt założenia szkoły dla kobiecego gospodarstwa wiejskiego, któraby miała na celu kształcenia nauczycielek potrzebnych dla szkół gospodyń wiejskich w kraju;

2) po zasiągnięciu opinii Towarzystw rolniczych oraz osób znających dobrze gospodarstwa włościańskie przygotował plan działania, któryby ułatwiał zakładanie po powiatach szkół dla gospodyń wiejskich i obejmował zarazem określenie warunków pomocy finansowej ze strony kraju dla tych zakładów;

3) poczynił kroki, celem założenia w schodniej części Galicyi szkół gospodyń wiejskich z językiem wykładowym polskim i ruskim i zdał o tem sprawę na najbliższej sesyi sejmowej;

4) ażeby przeprowadził odpowiednie rokowania z Rządem w tym celu, iżby Skarb państwa przyczyniał się odpowiednimi funduszami do kosztów budowy i utrzymania szkół dla gospodyń wiejskich.

Owóż co się tyczy uchwał ad 1 i 3 pozwalamy sobie nadmienić, że wobec stosunkowo znacznej ilości stypendystek, które corocznie zapoznają się z organizacją szkół gospodyń wiejskich czyto w kraju, czy za granicą istniejących, wobec zakładu generałowej Zamoyskiej w Kuźnicach, który może dostarczać i dostarczył już pewnej ilości nauczycielek fachowych a przejętych ideą poświęcenia się dla ważnej misji, jaką mają spełnić a wreszcie wobec szczupłej jak dotąd ilości powstających zakładów i niedostatecznego jeszcze zainteresowania się szerokich kół społeczeństwa tą ważną sprawą nie może Wydział krajowy uważać chwili obecnej już za właściwą do przedłożenia Wys. Sejmowi wniosku założenia wzorowego zakładu dla kształcenia przyszłych nauczycielek szkół gospodyń wiejskich.

W sprawie zaś zakładania krajowych szkół gospodyń wiejskich zajmowaliśmy dotąd to zasadnicze stanowisko, że inicjatywa w zakładaniu, opieka, oraz utrzymanie tego rodzaju szkół powinny być rzeczą czynników miejscowych, a subwencje kraju miałyby pokrywać część kosztów utrzymania. Na tem samem stanowisku zasadniczem stoją odnośnie władze w innych krajach koronnych, gdzie tego rodzaju szkoły są przeważnie zakładane i utrzymywane przez czynniki lokalne przy pomocy materialnej kraju. Także i za granicą, szkoły takie są przeważnie zakładane przez czynniki lokalne przy pomocy funduszy państwa lub prowincyi.

Zresztą jeżeli strony interesowane zabezpieczą choć w pewnej części kosztu budowy i utrzymania szkoły, oraz grunt pod budowę, tam w miarę rozporządzalnych funduszy udzielamy subwencji z funduszu krajowego; istniejące zaś plany nauk w szkole powiatowej gospodyń wiejskich w Albigowej, i w szkole gospodarstwa domowego i wiejskiego w Pietryczach mogą być z małemi zmianami zastosowane do innych tego rodzaju szkół.

W każdym zaś specjalnym wypadku na żądanie stron utrzymujących szkołę odnosimy się do c. k. Rządu w sprawie uzyskania subwencji państwowej, jak to w ostatnich czasach było z prośbą ks. A. Siemieńskiego z Szywnaldu, któremu wyjednano zasiłek z funduszy państwowych na rzecz szkoły gospodyń w Szywnaldzie.

Jak z powyższego wynika poleceniom Wys. Sejmu zawartym pod 2 i 4 stało się właściwie zadość, o ile pozwalały na to stosunki. Wydział krajowy idąc za uchwałą Wys. Sejmu pod 2 przytoczoną, na podstawie doświadczeń trzech lat 1907—9 i przestudjowania urządzeń postronnych układa obecnie program dalszego postępowania w sprawach gospodarczego wykształcenia kobiet zastosowany do naszych stosunków i udzieli go korporacyom rolniczym celem przeprowadzenia dyskusyi, któraby podnieciła ofiarność czynników miejscowych dla tej sprawy, a ewentualnie dostarczyła podstaw do zmodyfikowania planu.

Przy końcu niniejszego sprawozdania nie możemy nie poñowić naszych uwag, zawartych w zeszłorocznem sprawozdaniu naszem o tym przedmiocie.

Istniejące w naszym kraju specjalne zakłady dla kształcenia kobiet w gospodarstwie domowym i wiejskiem, mimo znacniejszego powiększenia ich liczby i rozmiarów nie będą w stanie wpłynąć skutecznie na uzdołnienie całej warstwy dorastających dziewcząt w kraju do prowadzenia gospodarstwa domowego i zajęć gospodarstwa wiejskiego, przypadających u nas kobietom. Pość takich zakładów będzie zawsze na to za małą, liczba uczenic za szczupłą wskutek urządzenia internatu, a koszt takich zakładów bardzo znaczny.

Wskutek tego nasuwać się musi myśl, czy nie będzie o wiele skuteczniejszym i tańszym środkiem, któryby umożliwił szerokim warstwom dorastających dziewcząt nabycie potrzebnych wiadomości z zakresu gospodarstwa domowego i wiejskiego, albo należyte uwzględnienie nauki gospodarstwa domowego i wiejskiego w seminaryjach nauczycielskich, żeńskich jeśliby te zakłady były zaopatrzone w odpowiednie siły nauczycielskie i odpowiednie urządzenia, albo urządzenie osobnego 5—6 miesięcznego kursu gospodarstwa domowego i wiejskiego dla abiturjentek seminaryjnych, które wstąpiły do zawodu nauczycielek publicznych a następnie w obu wypadkach wprowadzenia nauki gospodarstwa

w obowiązkowy zakres nauki dopełniającej dla dziewcząt i w wyższych klasach szkół żeńskich.

Sprawa ta, którą omówiliśmy obszernie w zeszłorocznym sprawozdaniu wymaga dłuższych studyów i doświadczeń wnika bowiem w organizację szkół ludowych i seminarjów nauczycielskich żeńskich, dlatego Wydział krajowy wraz z c. k. Radą szkolną krajową po gruntownem jej zbadaniu przedłoży Wys. Sejmowi odpowiednie wnioski.

W każdym razie owe kursy nauki gospodarstwa domowego i wiejskiego, a mianowicie kurs odbyty w r. 1908 w Pietryczach, nie mniej kurs tegoroczny w Zarzeczcu umożliwiają pewnej, choć skromnej ilości nauczycielek publicznych szkół ludowych nabycie przygotowania odpowiedniego do udzielania nauki gospodarstwa domowego i wiejskiego, przypuszczając, że w odnośnych szkołach znajdują się urządzenia niezbędne umożliwiające praktyczne udzielanie tej nauki. Uznając pożyteczność takich kursów i ze względu na wyraźną w tym kierunku uchwałę Wys. Sejmu z dnia 3. listopada 1908, nie mniej z powodu urządzania coraz częściej takich kursów dla dziewcząt wiejskich, i powstania nowej szkoły gospodyń wiejskich w Szywałdzie, Wydział krajowy przedkłada Wys. Sejmowi wniosek o podwyższenie ryczałtu na zasiłki dla szkół gospodyń wiejskich i na stypendya dla przyszłych nauczycielek z dotychczasowej kwoty 8.000 na 10.000 K.

Na podstawie powyższego Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Sejm przyjmuje niniejsze sprawozdanie do wiadomości.
2. Sejm wstawia do rub. X. budżetu funduszu krajowego na r. 1910 do rozporządzenia Wydziału krajowego kwotę 17.500 K na zasiłki dla szkół gospodyń wiejskich, a mianowicie:

a) w Albigowej 3.500 K

b) w Olesku 4.000 K

c) na zasiłki dla innych szkół, na kursy nauki gospodarstwa domowego i wiejskiego, i na stypendya dla przyszłych nauczycielek w szkołach gospodyń wiejskich 10.000 K. Udzielenie subwencji szkołom gospodyń wiejskich może nastąpić po dopełnieniu warunków, wymienionych w uchwale sejmowej z dnia 15. marca 1907 roku.

3. Sejm poleca Wydziałowi krajowemu, by w porozumieniu z c. k. Radą szkolną krajową zajmował się w dalszym ciągu sprawą urządzania kursów gospodarstwa domowego i wiejskiego dla nauczycielek publicznych szkół ludowych, i aby przedłożył Sejmowi sprawozdanie i wnioski w tym przedmiocie.

**Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi
wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.**

Marszałek krajowy:

St. Badeni w. r.

Sprawozdawca:

Dr. Tadeusz Pilał w. r.

Członek Wydziału krajowego.